

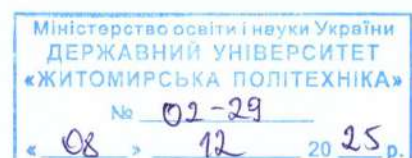
До спеціалізованої вченої ради Д 14.052.03
Державного університету «Житомирська політехніка»

ВІДГУК

опонента, доктора наук з державного управління, професора
Кравчука Олега Вікторовича
на дисертацію Кучменка Віталія Олександровича на тему:
«Євроінтеграційні імперативи трансформації державного управління
антитерористичною безпекою України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного
управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління в сфері
державної безпеки та охорони громадського порядку

Актуальність теми та її зв'язок з науковими програмами посилюється тим, що сучасна система державного управління антитерористичною безпекою України характеризується низкою структурних і функціональних проблем, зокрема фрагментарністю нормативно-правового регулювання, недостатнім рівнем міжвідомчої координації, домінуванням реактивних управлінських підходів над превентивними, обмеженим використанням ризик-орієнтованих та аналітичних інструментів. Це знижує адаптивність державної політики до динамічних терористичних загроз і стримує повноцінну інтеграцію України в європейську систему безпеки.

Водночас у вітчизняній науковій літературі проблематика державного управління антитерористичною безпекою здебільшого розглядається з позицій правового або військово-стратегічного аналізу, тоді як комплексне осмислення євроінтеграційних імперативів трансформації цієї сфери з позицій науки публічного управління залишається недостатньо розробленим. Це зумовлює потребу в поглибленому науковому дослідженні, спрямованому на обґрунтування концептуальних засад, методологічних підходів та практичних механізмів

модернізації державного управління антитерористичною безпекою України відповідно до європейських стандартів.

Таким чином, обрана тема дисертаційного дослідження є актуальною з огляду на сучасні безпекові реалії, євроінтеграційні зобов'язання України та потреби наукового забезпечення процесів трансформації державного управління антитерористичною безпекою, що у свою чергу сприятиме підвищенню ефективності державної політики у сфері протидії тероризму, зміцненню національної та європейської безпеки, а також розвитку теорії і практики публічного управління в умовах системних трансформацій.

Метою роботи є наукове обґрунтування теоретичних, методологічних та організаційних положень, а також розробці практичних рекомендацій щодо трансформації державного управління антитерористичною безпекою України відповідно до євроінтеграційних імперативів. Аналіз основного змісту дисертаційної роботи В.О. Кучменка дає підстави стверджувати, що здобувач успішно вирішив поставлені дослідницькі завдання.

Актуальність дослідження також підтверджується й використанням матеріалів автора у науковому напрямі Державного університету «Житомирська політехніка», зокрема таких науково-дослідних роботах: «Забезпечення економічної безпеки територіальних виробничих комплексів» (номер державної реєстрації 0120U103443); «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації 0121U111051); «Розвиток методології та інструментів судової економічної експертизи для оцінки економічних збитків» (номер державної реєстрації 0125U001630); «Розробка інструментів державного фінансового аудиту та державного експортного контролю» (номер державної реєстрації 0125U002795).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації, та їх достовірність

Ретельний аналіз дисертаційної роботи Кучменка Віталія Олександровича на тему: «Євроінтеграційні імперативи трансформації державного управління антитерористичною безпекою України», реферату та наукових публікацій дозволяє

дійти висновку про обґрунтованість отриманих наукових теоретичних та прикладних результатів та їх достовірність. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів, висновків також підтверджується послідовністю проведення наукового дослідження, його раціональною структуризацією. Логічна побудова дисертаційної роботи й ґрунтовність отриманих наукових положень з точки зору теорії та практики підтверджують достовірність наукових результатів. Здобувач на основі сформованої теоретико-методологічної бази досягнув основної мети дослідження, що додатково відзначає комплексність та завершеність дисертаційної роботи.

Основні положення дисертації, а також висновки та практичні рекомендації відповідають меті та завданням дисертаційного дослідження. Здобувачем систематизовано суттєвий обсяг матеріалу, що дозволило зробити висновки щодо трансформації державного управління антитерористичною безпекою України відповідно до євроінтеграційних імперативів, представлено авторські дані, які обґрунтовують з наукової точки зору визначені у дослідженні напрями його розвитку та державного управління. Поряд з цим, можна відзначити й високий рівень аргументованості наукових положень та прикладних рекомендацій.

В дисертаційній роботі широко застосовувалися сучасні методи дослідження, зокрема порівняльного аналізу; економічного аналізу, нормативно-правового аналізу, якісного аналізу та синтезу, логічного узагальнення, інституційного аналізу, методу моделювання, методів системного аналізу та синтезу, порівняння, абстракції, систематизації тощо, що забезпечило системність, комплексність, повноту та достовірність отриманих даних.

Дисертаційна робота включає вступ, 5 розділів, висновки, список використаних джерел та додатки. Її структура є логічною, інформативною та характеризується чіткістю та лаконічністю викладення матеріалів дослідження, а також відповідає меті та задачам. Також встановлено, що реферат підготовлено відповідно до встановлених вимог та повноцінно відображає основний зміст дисертаційної роботи. Текст реферату не містить положень, які не знайшли відображення у дисертаційній роботі.

У вступі представлено контент дисертаційної роботи, зокрема актуальність теми, її зв'язок з науковими темами та програмами, мета та задачі дослідження, його предмет та об'єкт, інформаційна та методологічна база проведення, елементи наукової новизни, практичне застосування отриманих результатів, характеристика їх оприлюднення та апробації, особистий внесок здобувача, характеристики структури та обсягу дисертаційної роботи.

Перший розділ «Теоретичні положення державного управління антитерористичною безпекою України в умовах євроінтеграції», засвідчив, що антитерористична безпека є складовою національної безпеки держави та водночас важливим елементом загальноєвропейської системи безпеки, що зумовлює необхідність її трансформації відповідно до стандартів і практик Європейського Союзу. Автором було обґрунтовано передумови, структуру, архітектуру та проаналізовано джерельну базу дослідження з проблем державної політики протидії тероризму, розвинуто типологію тероризму та систематизовано теорії тероризму.

У другому розділі «Методологія державного управління антитерористичною безпекою України в умовах інтеграції в європейський безпековий простір» сформовано та обґрунтовано методологічні засади дослідження та доведено, що ефективність протидії терористичним загрозам значною мірою залежить від комплексного використання сучасних наукових підходів, принципів та методів публічного управління, адаптованих до європейських стандартів безпеки та умов воєнного і післявоєнного розвитку держави.. Автором також було досліджено інституційної структури безпекового простору Європейського Союзу в умовах його розширення та обґрунтовано напрями розвитку державного управління антитерористичною безпекою України на цій основі.

У третьому розділі «Аналітична діагностика сучасного стану державного управління антитерористичною безпекою України в умовах євроінтеграції» проведено комплексну аналітичну діагностику сучасного стану державного управління антитерористичною безпекою України в умовах євроінтеграції та тривалого воєнного протистояння. На основі аналізу нормативно-правової бази,

інституційної структури, організаційно-управлінських механізмів та практики їх реалізації встановлено рівень відповідності національної системи антитерористичної безпеки європейським безпековим стандартам і підходам. При цьому акцент зроблено на представленні кримінологічної характеристики злочинів тероризму та визначенні системних проблем державного управління антитерористичною безпекою.

Четвертий розділ «Архітектура державного управління антитерористичною безпекою країн членів Європейського Союзу» містить результати дослідження стану антитерористичної безпеки Німеччини, Франції Італії та Іспанії, а також здійснено характеристику інституційної та правової систем державного управління антитерористичною безпекою в зазначених державах. Зокрема, досліджено антитерористичну політику в ЄС як багаторівневу систему, що поєднує національні моделі безпеки з наднаціональними координаційними механізмами, забезпечуючи узгодженість дій держав-членів у протидії транскордонним терористичним загрозам.

П'ятий розділ «Механізми трансформації державного управління антитерористичною безпекою України в умовах євроінтеграції» містить обґрунтування комплексу механізмів трансформації державного управління антитерористичною безпекою України, спрямованих на підвищення його ефективності та наближення до європейського безпекового простору. Доведено, що трансформація зазначеної сфери є об'єктивною необхідністю, зумовленою євроінтеграційними зобов'язаннями України, воєнним станом, гібридним характером сучасних терористичних загроз і потребою інституційного посилення сектору безпеки та оборони.

У висновках узагальнено основні отримані наукові положення та результати дисертаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів

При аналізі результатів, отриманих здобувачем, а також положень, що виносяться на захист, слід підкреслити високий рівень їхньої наукової новизни, яку характеризує те, що вперше:

- систематизовано та кластеризовано сучасні теорії тероризму за п'ятьма основними вимірами (філософсько-етичним, соціально-культурним, психологічним, політологічним і комунікативним) із застосуванням принципів інтердисциплінарності, дуальності тероризму й контртероризму, контекстуальної релевантності, що дозволило створити комплексну пояснювальну модель тероризму як динамічного суспільного феномену;

- розроблено комплексний міжнародно-правовий механізм державного управління антитерористичною безпекою в умовах інтеграції України до європейського безпекового простору, який ґрунтується на ключових напрямках міжнародної співпраці з інституціями протидії тероризму та фінансуванню тероризму, а також на взаємодії з правоохоронними, розвідувальними, військовими та фінансовими суб'єктами протидії тероризму країн-членів ЄС та включає: вихідні положення (об'єкт, предмет, мету та завдання); об'єктні характеристики взаємодії та суб'єктний склад; напрями розвитку з Євроюстом (розроблено правові, організаційні, інформаційні та процесуальні положення) та Європолем (обґрунтовано необхідність утворення центру взаємодії з Європолем та встановлення правових, організаційних і безпекових аспектів співпраці);

- обґрунтовано багатоваріативний підхід до реалізації напрямів трансформації державного управління антитерористичною безпекою України в умовах євроінтеграційних процесів, що ґрунтується на вивченні зарубіжного досвіду країн-членів ЄС та передбачає виокремлення таких основних напрямів безпекової діяльності: розвідувальної (реалізується службами внутрішньої та зовнішньої розвідки); слідчої, оперативної, штурмової діяльності (реалізується правоохоронними та військовими організаціями, що функціонують в умовах одноособового або подвійного підпорядкування Міністерству внутрішніх справ України та Міністерству оборони України); протидії фінансуванню тероризму (реалізується спеціальними органами, наділеними поліцейськими, військовими та адміністративними повноваженнями).

Низка наукових теорій, досліджень та дефініцій у дисертаційній роботі удосконалено та набули подальшого розвитку.

Основні положення, що виносяться на захист, обґрунтовані, доведені та докладно розкриті у поданій дисертаційній роботі.

Практичне значення результатів дослідження

Практична значимість дисертації полягає в удосконаленні державного управління антитерористичною безпекою в умовах євроінтеграції, можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади, правоохоронних органів та безпекових інституцій у межах їхніх повноважень, визначених законодавством. Напрацювання автора використано у практичній діяльності суб'єктів державного управління, місцевого самоврядування та закладів вищої освіти, зокрема: Бюро економічної безпеки України, Управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Житомирської обласної військової адміністрації, Департаменту кіберполіції відділу протидії кіберзлочинам в Житомирській області, Житомирського районного управління поліції №1 Головного управління Національної поліції в Житомирській області, Управління Служби безпеки України в Житомирській області, Державного університету «Житомирська політехніка».

Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Матеріали дисертаційного дослідження були належним чином оприлюднені. Основні положення дисертації знайшли відображення у 44 наукових працях, у т.ч. 2 колективні монографії; 21 наукових фахова стаття, 8 наукових статей у виданнях, внесених до наукометричних баз даних Scopus та Web of science. Науково-методичні розробки та пропозиції прикладного характеру також пройшли апробацію на 10 науково-комунікативних заходах.

Аналіз представлених публікацій здобувача дозволяє дійти висновку про те, що опублікування результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора наук Кучменка Віталія Олександровича повністю відповідає вимогам до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора наук.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи в цілому дисертаційну роботу позитивно, а також відзначаючи отримані здобувачем наукові результати, які повною мірою відображають особистий внесок здобувача у теорію та практику державного управління, зазначимо окремі недоліки у побудові дослідницького матеріалу, а також дискусійні питання, що потребують пояснень з боку здобувача.

1. В тему дисертації в якості об'єкту державного управління винесено антитерористичну безпеку. Автору доречно було б пояснити, що він розуміє під цим поняттям та визначати роль і місце антитерористичної безпеки в національній та державній безпеці.

2. В п.1.1 автор здійснює аналіз публікаційної активності з проблем державного управління антитерористичною безпекою України, який можливо більш доречно виглядав у якості аргументації актуальності обраної теми у іншому пункті. Крім того, в процесі цього аналізу автором не доцільно перенесено акцент з «державного управління антитерористичною діяльністю» на «боротьбу з тероризмом» .

3. Автором досить ґрунтовно та детально опрацьовано теорії тероризму як підґрунтя трансформації державного управління антитерористичною безпекою. Водночас, матеріал присвячений розгляду цього питання набув би більшої наукової вагомості за умов чітко сформульованих висновків щодо впливу розвитку цих теорій на державного управління антитерористичною безпекою.

4. Значним науковим внеском автора слід вважати глибинне та надзвичайно деталізоване (59 сторінок тексту) опрацювання структури системи державного управління антитерористичною безпекою країн-членів Європейського Союзу. Втім, отриманий науковий приріст набув би більш вагомого звучання завдяки чітко сформульованим висновкам щодо переваг таких систем у якості прикладу для України.

5. В роботі автором розвинуто правовий механізм державного управління антитерористичною безпекою України в умовах євроінтеграції. Уява про нього була б більш виразна за умов його схематичної формалізації.

Вказані дискусійні моменти не знижують високу оцінку якості та відповідності встановленим вимогам поданої дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Враховуючи актуальність теми та результатів проведеного дослідження, вважаю, що дисертаційна робота Кучменка Віталія Олександровича «Євроінтеграційні імперативи трансформації державного управління антитерористичною безпекою України» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що мають значення для розвитку науки.

Дисертація виконана на належному науковому рівні, має практичну спрямованість і відповідає вимогам п. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою КМУ від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор Кучменко Віталій Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління в сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, заступник директора
Хмельницького науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС

Олег КРАВЧУК

